

Dialog byl natočen ve čtvrtek 24. dubna 2014 odpoledne v automobilu Jana Kasla Volvo C 40 v ulici Karolíny Světlé.

MS: *Vážený pane architekt, čím pro vás byl rok 1989? Jaké naděje jste s ním spojoval, jak se naplnily?*

JK: Rok 1989 je pro mě otevřením dveří. Je to cosi, co rozrazilo okna, vrata, dveře. Pro mě se jednalo o začátek nového života. Je fakt, že vývoj směřoval dále a dále. Tento rok byl začátkem mého nového života, posléze i nové rodiny. Zkrátka, rokem 1989 se pro mě změnilo hodně.

MS: *Jednalo se tedy o proměnu osobního, ale i profesního života.*

JK: Ano, jako architekt, pokud jste nechtěl být členem komunistické strany, nebo jste neměl štěstí na dobrý ateliér, kam jste se po škole dostal, jste mohl kreslit paneláky, což jsem nechtěl, nebo jste rezignoval na kariéru a dělal jste jen drobné věci. Kolem Prahy jsme kreslili územní plány menších sídel, rodinné domky a podobně. Jednalo se o drobné práce, kde jste se nenamočil do velkého maléru a současně jste moc nevytvořil. Pro architekta je vytvořit hmotné prostředí - vybudovat město - to hlavní, co je za vámi, pokud tedy nejste teoretik, akademik, kritik, historik architektury.

MS: *Soudíte, že například takový Antonín Engel by v komunistickém režimu nemohl realizovat své záměry?*

JK: Žádný z architektů. Josef Gočár, Pavel Janák i jiní jsou toho dokladem, jelikož žili část svého života v minulém režimu. Oni pak už nemohli realizovat nic zásadně dobrého. Pochopitelně jsou i výjimky. Pár architektů se prosadilo s relativně slušnými domy. Jedná se o manžele Šrámkovi, Machoninovi - u těch to fungovalo tak, že jeden dělal architekturu a druhý politiku; nebo se v něčem museli namočit, aby mohli něco navrhnout. Bylo to tvrdě zaplacené. Ani nezmiňuji Karla Pragera, který si také užil své. Jeho architektura je značně svérázná, jistě hodnotná, a ne vždy mně libá.

MS: *Byli zde ale architekti jako Jaroslav Fragner, kteří navrhovali rekonstrukce.*

JK: Ano, to byla trochu úniková oblast, rekonstrukce památek. Dělalí jsme například pivovar v Jincích, kde ale rok 1989 znamenal konec velmi podařeného projektu, protože se o pivovar soudili v restitucích, a proto z toho nakonec nic nebylo. Rekonstrukce památek ale bylo přece jenom možné realizovat.

MS: *Mohli bychom říci, že čas pro „tančící domy“ teprve přišel.*

JK: Souhlasím. Čas pro velký rozlet, velké koncepty, pro tančící domy, pro velké projekty dorazil se změnou režimu.

MS: *Soudil jste, že mezník v podobě „roku 1989“ musí přijít?*

JK: Nikdo z nás nevěděl datum, ale mám hezký příklad z října 1989. Podařilo se mi dostat s tehdejším Svazem architektů na akci v Budapešti, kde Maďaři, kteří byli o hodně před námi v osvobozování se od režimu, organizovali kongres architektů z východního bloku s cílem protestovat proti Ceausescuovu bourání maďarských vesnic v Sedmihradsku. On „buldozeroval“ vesnická osídlení pod heslem „pokrok“ - ve jménu pokroku postavíme krásná nová města pro zemědělce. Mělo to ovšem etnický podklad, jednalo se o maďarské osídlení. Spoluformuloval jsem proti Ceausescuovi provolání v angličtině. Připadal jsem si „hrozně odvážný“, co vše tam píšeme za slova. Když jsme se asi 17. října loučili s Maďary na nádraží, říkali jsme si: a kdy to rupne u nás? Ještě to mělo jednu pikantnost. Když jsme odjížděli z Prahy večer vlakem, tak v Libni právě nastupovali do přistavených vagonů východní Němci, kterých jsme měli ve Vlašské, kde jsem bydlel, v jednu dobu

asi deset tisíc.

... Komunismus ...

MS: *Nyní bych přešel před rok 1989. Čím, podle vás, byla komunistická ideologie a režim, který byl na ní založen? Soudíte, že jedním východiskem byla snaha utvářet „spravedlivější svět“, „harmoničtější svět“, „nového člověka“, nebo se jednalo o pouhou iluzi?*

JK: Budovatelům „lepších zítřků“ bych nebral myšlenku, že se všichni budeme mít lépe, že si budeme rozdělovat statky, které jsou k dispozici, nebudeme plýtvat, budeme žít v harmonii s přírodou, byť tuto skutečnost režim nenaplňoval a přírodu devastoval hrozným způsobem. Například na Malé Straně jsme se koncem osmdesátých let začínali organizovat po vzoru materiálu „Bratislava nahlas“. Chystali jsme „Prahu nahlas“. Ve skupině byl mimochodem Miloš Kužvart - pozdější ministr životního prostředí, Slávek Černík, Jan Urban a další z pozdějšího sdružení Občanů a přátel Malé Strany a Hradčan, kde mnoho z nás připouštělo, že prvotní myšlenky, než byly zneužity režimem k represí, k fašizujícím tendencím a změně v diktátorský režim, mohly být míněny dobře; velmi brzy se situace změnila z pozice „myslím vše dobře“ k té, aby potlačili osobní svobody lidí, aby zavedli tuhý a diktátorský režim srovnatelný s fašismem.

MS: *Ano, musí se oddělit myšlenka a praktická realizace.*

JK: Prvotní myšlenky byly v počátku blouznivé ...

MS: *Jednalo se o utopické socialisty.*

JK: Pravděpodobně by se prokázalo i bez strašné zkušenosti s komunismem a i bez milionů mrtvých, že systém nikam nevede. Na Západě někteří lidé mají stále zájem experimentovat, stále nevěří tomu, že tento systém nikam nevede. Zkušenost, kterou zaplatil východní blok, který si prožil experiment na vlastní kůži, jasně ukázala, že komunistický systém je neživotný.

MS: *Problém je, že jsme si komunisty sami zvolili.*

JK: Ano, bohužel jsme si je zvolili v roce 1946. Na rozdíl od Slováků v Česku pro ně hlasovalo mnohem víc voličů.

MS: *Dalším problémem je, že česká společnost je tradičně levicová.*

JK: Ano, můžeme říkat, že již husiti byli komunisty, že tihneme k rovnostářství. Nikdo nemá mít víc. Ve společnosti je přítomna závist, malost. Když se někdo vyšvihne, pozor, co za tím je. Bůh ví, jak to udělal. Když někdo odjel do ciziny, jedná se o „vyčůránka“. Když nám přijde radit z emigrace, jedná se o dalšího chytráka, protože co nám zde bude povídat. Nám, kteří jsme tu trpěli! On nám Tomáš Baťa, Edvard Outrata, Martin Stránský a jiní budou něco vykládat!

... Reformovatelnost režimu? ...

MS: *Dobrá, jak jste se díval na rok 1968? Bylo vám 17 let ...*

JK: Ano, byl jsem členem stávkového výboru na střední škole - SVVŠ Nad štolou. Tuto skutečnost jsem pak měl u maturity v papírech. Nevím komu poděkovat, ale tenhle smrtící posudek, před přihláškou na vysokou, zmizel ...

MS: *Soudil jste, že režim je reformovatelný?*

JK: V těch mladických sedmnácti letech jsem si myslel, že je reformovatelný. Nebudu dělat chytrého, že jsem to měl v hlavně srovnané a uvažoval jsem o tehdejší vývoji jako nesmyslu. Říkali jsme: socialismus ano, ale ten správný – jugoslávský, s lidskou tváří, Dubčekův. Pachman nám vykládal svoje představy, Kohout... Kolportovali jsme noviny, chodili jsme na shromáždění. Mysleli jsme si, že to někam jde. Rozhodně jsem nepředjímal to, že je nutné vše od počátku změnit. S odstupem let jsem se na „osmašedesátníky“ díval stejně jako na utopické socialisty. Na podzim, v prosinci 1989 jsem se osobně setkal s Dubčekem, mohl jsem s ním delší dobu hovořit ... a přišel mi jako docela prostý, skoro bych až řekl hloupý. Neměl toho moc co říct. Opakoval stále to své, pár klišé.

MS: *Byl politikem, jemuž nešlo o moc.*

JK: Myslím, že netoužil po moci. Nechtěl vládnout, ale možná chtěl něčemu pomoci. Zkrátka byl představitelem utopického socialisty. Myslel to dobře, ...

MS: *... usiloval o centrální plánování.*

JK: Ani Otou Šikem nemohl být nadšen. Ctil kolektivní vlastnictví, ani se nepokusil zmínit, že by se měl odstranit článek 4 z Ústavy. Zkrátka plánované centrální řízení: soudruzi vědí nejlépe, jak se mají chovat jedinci – v něm bylo.

MS: *Jak jste se díval na lidi, kteří se dostali na špičku politické hierarchie? Jednalo se podle vás o lidi, kteří byli podobně vybaveni jako Dubček?*

JK: Slyšel jsem rozdílné názory. V Kersku jsme měli chatu a blízko je vesnice Velenka, odkud, myslím, byl Josef Smrkovský. Místní lidé říkali, že se jednalo o „šmejda“, který v padesátých letech kolektivizoval statkáře. Měl jsem učitelku piana, jejíž manžel v roce 1966 přes Jugoslávii emigroval, jí chytili. „Nevěřím tomu ani minutu. Jak to bude možné, v létě mizím.“ Nakonec ujela do Kanady. Mnoho lidí kolem mě celému „obrodnému procesu“ nevěřilo.

... Emigrace, exil ...

MS: *Dobrá, zmínil jste exil. Jak se díváte na tento fenomén, který je charakteristický pro českou společnost?*

JK: Fakt je, že doma nebojujeme, ale spíš odcházíme. Pohled většiny Čechů na lidi z exilu je však hrozný. Zjednodušené vidění je takové, že se jednalo o ekonomický exil. Že se všichni chtěli jen mít lépe.

MS: *Sluší se říci, že tento druh přišel po roce 1968 ... Po roce 1948 ...*

JK: ... šlo o život. Jako dědečkovi mé ženy – Ferdinandu Peroutkovi. Toho pustili z Buchenwaldu a pak by ho zavřeli nejspíš do Jáchymova. Ten neměl jinou volbu. Pohled domácích Čechů na exil by se dal shrnout: „Co nám tu chtějí vykládat? Vždyť odešli!“ Je tam to dykovské: „Opustíš-li mne, zahyneš ...“ V roce 1969 jsem tohle dilema krátce řešil. Poprvé a na dlouho naposled jsem se podíval za železnou oponu. Jednalo se o pracovní tábor v Německu, kam jsem se dostal díky kamarádovi ze školy. Jednalo se o červenec, Armstrong právě šlapal po Měsíci. Závora v té době ještě natvrdo nespada. Říkal jsem si: „Mám tu zůstat?“ Ne, že by se mi v Německu nelíbilo, ale fakt jsem si říkal takové ty patetické věty: „Musíš domů, neopustíš hroudu. Máš tam rodiče, sourozence.“ Ti za pár let emigrovali. Rozhodl jsem se a vrátil jsem se domů, ale s tím, že příští léto projedeme s bratrancem a dvěma Švédkami celou Evropu. Haha ...

MS: *Kdyby jistí lidé neodjeli, nezanechali by po sobě takové dílo. Stačí zmínit z oblasti architektury Evu Jiříčnou, Jana Kaplického.*

JK: Samozřejmě, ti kdo odjeli, to byly silné charaktery, jež se dokázaly prosadit venku. Je nutné si uvědomit, že pouze malé procento Čechů venku vysloveně zkrachovalo nebo se neprosadilo ...

MS: ... a skončilo na sociálních dávkách hostitelské země.

JK: Byli to lidé, o nichž bychom řekli, že byli „no-name“. Ale tím, že spousta Čechů a Slováků emigrovala, prosadila a vymyslela pak dobré věci, které by doma nikdy nedostali prostor realizovat.

MS: Po roce 1989 přišli lidé ze zahraničí a pomáhali nám. Můžeme poukázat na skutečnost, že Jan Švejnar u nás vybudoval instituci, která je respektovaná - CERGE - EI.

JK: Byla spousta těch, kteří přišli a nebyli vyslyšeni.

MS: Jednalo se například o ekonoma Otu Šika.

JK: Toho řadím k těm osmašedesátníkům, se svými teoriemi zůstal v době, kdy odsud odcházel.

MS: Byl nežádoucí.

JK: Jednalo se spíš o ty, kteří měli jasné, konkrétní představy a říkali: „Co to ten Klaus vykládá? Kuponová privatizace je lákadlem pro lidi, ale ekonomicky vám to nepomůže. Nemáte kapitál, potřebujete privatizaci typu Volkswagen a Škoda. Potřebujete kapitál. Nutná jsou také pravidla kapitálového trhu.“ Nechtěli jsme je ovšem většinou poslouchat.

MS: Dobrá, ale můžeme zpětně říci, že byla chyba tyto lidi neposlouchat.

JK: Rozhodně ano!

... Disidenti ...

MS: V naší diskusi bychom neměli opomenout malou skupinu, ale jistě význačnou. Jedná se o disidenty, kteří obětovali mnohé ze svého života. Jak se k nim stavíte?

JK: Obdivuji je. Nebyl jsem disidentem. Nikdy jsem s režimem nebyl tak na hraně, aby mi hrozili zatčením, výslechy. Ani jsem to neměl v rodině. Měl jsem štěstí: nevím komu poděkovat, že zmizely moje „papíry“ ze SVVŠ (Střední všeobecně vzdělávací škola) před přijímačkami na vysokou školu poté, co jsem podepsal, že jsem byl aktivní v roce 1968 ve stávkovém hnutí. S nimi bych se nikdy nemohl na vysokou dostat. Někomu neznámému děkuji. Jsem vděčný, že jsem mohl vystudovat vysokou školu, ačkoliv jsem měl tento kádrový posudek. Disent jsem z tohoto pohledu obdivoval, protože ti lidé se dokázali postavit proti režimu i za cenu smrti, což je případ Pavla Vonky, nebo těžkého ublížení zdraví. Disent byl zlehčován, že se jednalo o neodpovědné lidi, o underground. Příkladem jsou The Plastic People of the Universe, „androši“, kteří dělali nepořádek. Zkrátka lidé, kteří by byli „anti- establishmentoví“ v každém režimu. Tehdy byli na správné straně. Když v Paříži zapalovali auta, byli nepřizpůsobiví, nepřátelé, z nichž vyrostli dnešní zasloužilí členové Strany zelených - jako Cohn Bendit. U nás byl underground na správné straně, poněvadž byl proti špatnému establishmentu. Zkrátka, vážím si exulantů i disidentů. Obě skupiny jsou důležité pro zdraví tohoto národa, pro budování otevřené společnosti.

... Klad režimu ...

MS: Žil jste třicet osm let v minulém režimu, vidíte klady v období před rokem 1989?

JK: Myslím si, že není možné svět vidět černobíle. Sám jsem v tu dobu vychovával s manželkou tři

dcery. Když jste nedělal profesní kariéru, dělal jste rodinnou kariéru. Snažil jsem se víc věnovat dětem, chalupě, předělávali jsme vlastnoručně byt, vyráběl jsem nábytek, opravoval auta, realizovali jsme se na besídkách v práci – měl jsem ve skupině Davidu Vávru. Jezdili jsme společně na hory. Myslím, že holky jsou vychovány správně, jsou z nich charakterní občané. Věděly, že ve škole nemohou říkat to, co říkáme doma. V roce 1989 ani na vteřinu neváhaly se zařadit, kam měly, byť byly malé. Že tatínek odešel dělat politiku na radnici, pochopily spíš než má žena, která se s tím těžko smířovala. Ne, že by byla milovnice starého režimu, ale vpád veřejného života do soukromí brala velmi těžce.

... Přezívání ideologie? ...

MS: *Dobrá, jak vnímáte skutečnost, že režim padl a ideologie přezívá? Nebo si myslíte, že se jedná o jinou ideologii než před rokem 1989?*

JK: Jedná se o stále stejnou ideologii. Ta se nezměnila. Sice vychází z utopických socialistů, kteří to „mysleli dobře“, ale bohužel směřuje ke stejným koncům. Sice nezdůrazňují metody třídního boje, nemluví o převzetí a vyvlastnění, znárodnění, ale zase by rádi o všem rozhodovali za nás ...

MS: *Užívají jiný jazyk.*

JK: Ano, možná i jináčí metody, ale v zásadě se jedná o stále stejnou ideologii. V ní se nic nezměnilo.

MS: *Je tam potlačení práv, svobody, ...*

JK: ... ztráta svobodné volby rozhodování se, ...

MS: ... *zdůraznění kolektivismu.*

JK: Na rozdíl od nich si myslím, že dějiny jsou utvářeny jedinci, zlomovými body v historii, kde jedinec pohne kolem dějin, a ne tupá masa.

MS: *Masa v tomto ohledu ničí.*

... Demokracie ...

MS: *Nyní bych si dovolil otevřít otázku obnovy společenského řádu – demokracie. Jak si tuto společenskou formaci definujete?*

JK: Myslíte teoreticky, nebo to, v čem jsme dnes?

MS: *Obojí. Teoretické východisko a jeho naplnění.*

JK: Z hlediska teorie je jen jedna demokracie – čistá, nezkomolená, se soutěží politických stran, svobodnou volbou, svobodou tisku, svobodou slova. Teoretické atributy jsou tu jistě naplněny. Jiná věc je, jak se realizují, v jakých mantinelech se pohybujeme. Je otázka, zdali u nás platí jasná pravidla hry pro všechny, jestli máme respekt k zákonům, jestli jsou ty zákony správné, jestli jsou vymahatelné.

MS: *Americký prezident Lincoln říkal: „Demokracie je vláda lidu, lidem a pro lid.“*

JK: Je otázka, zdali máme vládu lidu. Teoreticky je možná. Máme rovné všeobecné volební právo, můžeme se svobodně rozhodnout. Nejsm si jist, jestli tak všichni vědomě činní, jestli volební právo naplňují v hloubce a míře, která je jim dána. Pozoruji, že se mnozí práva ovlivňovat věci veřejné

vzdávají. Je otázkou, jestli poznáme, že vláda vládne správně, protože naše nezkušenost, naivita je stále velká. Je přirozené, že chceme něčemu věřit. Velká část lidí věří televizi, novinám, což není vždy to nejlepší. Jedna půlka národa věřila Klausovi, druhá věřila jinému. Museli jsme se naučit žít ve světě, kde nejsou věci černobílé a co se píše a říká v médiích, není vždy to, co je skutečné.

MS: *Jistě je to obtížné, když za sebou máte jednačtyřicet let komunistické vlády a předtím jsme měli deset let nesvobodný režim ...*

... První republika a demokracie ...

JK: Ano, svobodných dvacet let v rámci první republiky bylo velmi málo, aby se zformoval samostatný, sebevědomý národ, abychom byli třeba Švýcary. Je ovšem otázka, jestli si prvou republiku trochu neidealizujeme.

MS: *Musíme říci, že si první republiku spojujeme s Tomášem Garriguem Masarykem jako pilířem systému, jenž byl pro mnohé filozofem na trůně, myslitelem, jenž do politiky první republiky hodně zasahoval. Byl velmi aktivním. První republiku si připomínáme tak, že spíše hledíme na něho než na instituce, které zde fungovaly, ...*

JK: ... ale i na půtky politických stran ve Sněmovně. Pětka mnohé vyhandlovala mimo Parlament a přišli s nějakým řešením, které se pak realizovalo.

MS: *Měli jsme mnoho vlád. Byly i úřednické vlády. Na druhou stranu zde byla ...*

JK: ... prosperita, byť vlády nebyly ideální. Země šla vzhůru. Když se na situaci podívám ze svého oboru, mezi lety 1920 - 1938 se postavilo tolik veřejných staveb, škol, nemocnic, kvalitní architektury, třeba vznikl velký kus Bubenče, Dejvic, o čem se nám nyní nezdá.

MS: *Byla zde velká aktivita lidí. Praha žije z minulosti.*

JK: Gotika, baroko, secese, ale první republika dala Praze pevný základ a rozmach.

MS: *Nebýt první republiky nebylo by Müllerovy vily, Hanspaulky, Baby...*

JK: Říkal jste, že ti, kteří emigrovali po roce 1948 a 1968, by zde nemohli realizovat to, co realizovali v zahraničí. To jen dokazuje, že meziválečné období bylo velmi svobodné, umožnilo postavit tolik kvalitních staveb.

MS: *Byl zde využit potenciál. Říká se, že Václav Havel nastoupil na místo Masaryka ...*

JK: Havel na Hradě byl jedinou možnou volbou. Dubček nebyl alternativa. Jak jsem jej poznal těsně po 17. listopadu, říkal jsem si: „Tento člověk přece nemůže dělat prezidenta, je to Hurvínek. Havel byl člověk, který měl jiný potenciál.“

MS: *Proč jsem to zmínil? Mnozí lidé v roce 1989 první republiku pamatovali. Na druhou stranu si ji jako demokracii nemůžeme idealizovat.*

JK: Ano, souhlasím s vámi. Některé mechanismy nebyly transparentní.

... Elity a demokracie ...

MS: *Neměli bychom opomenout skutečnost, že se jednalo o republiku elit.*

JK: Celá doba byla jiná. Něco jiného byla i Evropa a svět. Svět se změnil a elity s ním.

MS: *Zmínil jsem elity. Soudíte, že jsou důležité pro formování společnosti?*

JK: Nesporně. Nejsem elitář, ale myslím si, že bez nich se nikam nepohneme. Tuto roli hrála dříve aristokracie. Dnes se jedná o vzdělanostní elity, průmyslové, umělecké, vědecké, které mají být příkladem a stanovovat standardy jednání. U nás klidně můžeme hovořit o selhání elit. Především politici selhávají jako elity. Mnozí úspěšní podnikatelé také selhávají jako elity. Za první republiky měli bohatí své excesy. Též se někteří nechovali, jak by měli, ale obecně být bohatý, známý, úspěšný, zavazovalo. Majetek, bohatství, titul, jméno rodu ...

MS: *Tomáš Baťa byl podnikatel a zároveň primátor Zlína.*

JK: Byl tím, kdo stanovoval standardy chování, což dnes - bohužel - nevidíme. Dnešní elity nejsou na špičce. A „elity“ neznamená „celebrity“.

MS: *Možná je to tím, že společnost nemá jednotící jmenovatel ...*

JK: Společnost je hodně atomizovaná, mnohočetná, rozpadají se rodiny, mění tradiční hodnotové žebříčky. Nemyslím si ale, že to je jen problém nedostatku „leadershipu“. Faktem je, že zmizel jasně definovaný nepřítel - komunisté, Sovětský svaz. Pro někoho zmizelo pravolevé dělení Východ - Západ. Po roce 1989 sice směřujeme k demokracii, svobodě, prosperitě, k civilizované Evropě, ale ztratili jsme tah, vůli jít vpřed. V tom vidím selhání elit. Chybí nám vůdčí směřování: Pojďme! Uděláme to! Dosáhneme něčeho! Prostě onen „leadership“.

MS: *Pro mnoho lidí právě směřování na Západ bylo neznámé.*

JK: Jednalo se o svět, který je spojen s nezaměstnaností, s mnoha riziky, nejistotami. Svobodný svět je vykoupen tím, že nemám zaručené jistoty. Ale byly v minulosti ty jistoty skutečné?

MS: *Nejen to, ale lidé nevěděli, do čeho jdou.*

JK: Nevěděli, co je to svoboda, co je to demokracie, rovnováha práva a odpovědnosti ...

MS: *Stav, v němž jsme byli, byl charakteristický tím, že jsme měli nějakou ideu ...*

JK: ... možná iluzi. Šli jsme za „švestkovou vůní“ - něčím, co jsme si vysnili, ale netušili jsme, jaký bude každodenní život.

... Dialog, občanská společnost, demokracie ...

MS: *Masaryk říkal, že demokracie je diskuse. Jak vnímáte proměny dialogu v rámci čtvrtstoletí?*

JK: Pamatuji si, že diskuse o vedení města byla po lednu 1990 velmi intenzivní. Pamatuji si na bouřlivé diskuse v Občanském fóru. Pamatuji si diskuse na prvních zastupitelstvech, byl jsem ještě v tom kooptovaném po roce 1989. Ještě období 1990 - 1994, po prvních komunálních volbách, bylo z tohoto pohledu velmi solidní. Uvědomuji si, jak se některé věci rodily v dobře míněné debatě. Někdy možná ne úplně kvalifikované, to se nám promíjelo, protože jsme vše znát nemohli. Existovala vůle něčeho dosáhnout. Bohužel sleduji, jak postupně v zastupitelstvech klesá míra ochoty diskutovat a připustit participaci obyvatel. A reakcí je, že se lidé stahují zpět do ulity. Již je to opět „my“ a „oni“. Politici nechtějí naslouchat. Tážou se: kdo jste, kde máte mandát? Toto je esence Klausova vyjádření: co do toho mluvíte, vy jste nebyli zvoleni. Nejste zvoleni jako já.

MS: *Demokracie je pro člověka. Musí respektovat jisté mechanismy. Jsme v parlamentní demokracii, ale hlas člověka by neměl být opomenut. Když člověk není slyšen, jedná se o vylučování z dialogu. Je*

to projev neúcty.

JK: Důvod, proč se tak děje, je nechuť se s někým bavit, abych já jako ten, kdo město řídí, to mohl dělat bez veřejné kontroly. Obhajovat každodenně jakýkoliv z našich kroků a rozhodnutí, znamená umět je zdůvodnit. To se však u krádeže, zašantročení, u nevýhodných rozhodnutí nedá. Čím se mi méně dívá veřejnost pod prsty, tím jsem spokojenější politik.

MS: *Zkrátka, občanská společnost je nedílnou součástí demokratického procesu.*

JK: Nelze ji vylučovat či zužovat její roli a dávat jí prostor jednou za čtyři roky, pro jedny volby.

MS: *Jsou-li lidé vylučováni, můžeme zde nalézt paralelu před rokem 1989. Lidé také hlasovali, házeli povinně do urn kandidátky. Dnes však volby nejsou povinné.*

JK: Ano, možná by povinnost nějak se vyjádřit nebyla na škodu – třeba i prázdným lístkem – jako protest.

... Politika ...

MS: *S demokracií je spjato formování politiky. Jak vnímáte její význam? Před rokem 1989 se lidé politiky účastnili z důvodu kariéry. Člověk byl pouze elementem strany.*

JK: Kolečkem mašinerie.

MS: *Účast v ní neměla v ideovém slova smyslu význam.*

JK: Nesporně tam bylo jisté procento idealistů, kteří si mysleli, že budou konat dobro pro všechny. Drtivá většina těch, kteří se v politice angažovali, to dělali kvůli kariéře, získání bytu, lepšímu postavení, lepší pozici pro děti ve škole, pro nějaké jiné výhody.

MS: *Toto se po roce 1989 zásadně změnilo.*

JK: Dlouho po roce 1990 neplatilo, že ten, kdo je v politice, tam má velké bonusy. Dokonce si myslím, že ani dlouhou dobu neplatilo, že by politici měli významné materiální výhody. Ti, kteří nešli do politiky, neztráceli čas – kupovali restituované domy, nebo dělali první byznysy – na tom byli podstatně lépe. My, co jsme šli dělat „dobro“ na radnici, jsme ztratili možnost se ekonomicky „nastartovat“. Motiv obohacení, prospěchu, osobních výhod, jsem v počátcích moc nevnímal. Skutečnost se bohužel začala měnit. Naopak dnes převládá většina těch, kteří jdou do politiky, přemýšlí, co jim účast může přinést.

MS: *Po roce 1989 nebylo možné vytvořit třídu lidí, kteří mají dostatek, jsou hmotně saturováni ...*

JK: ... a usilují proto něco vracet společnosti. V evropském průměru na tom nejsme zas tak špatně, ale jsme spíš chudí, avšak chudá je i střední třída. Jako soukromý architekt bych měl být její součástí, avšak příliš si nemohu vyskakovat. Přesto jsem se rozhodl, že půjdu sloužit Praze. Je fakt, že „vracení“ něčeho společnosti bylo dříve logické u těch, kteří již byli zabezpečeni. Otec, dnes i matka, mohli jít dělat něco pro komunitu, aby se dále rozvíjela. Politice ve městě se věnoval pan lékárník, pan ředitel, továrník, správce statku ... Střední třída spoluvytvářela klima ve společnosti.

MS: *Můžeme říci, že střední třída je deklasovaná, ...*

JK: ... dosud se plně nestabilizovala.

... Politika a stranictví ...

MS: *Navrhoval bych, abychom se podívali na stranictví. Prošel jste Občanským fórem, pak jste vstoupil do ODS, následně jste z této strany vystoupil a založil jste Evropské demokraty. Co byste řekl k tématu českého stranictví, pokud to máte říci stručně a výstižně? Problém je, že právě v Čechách stranictví není přitažlivé. Do stran přicházejí lidé, kteří mají prospěchářské zájmy. Svě členy si kupují. Dochází tak k nezdravému propojení politiky, byznysu.*

JK: Myslím si, že v Čechách nikdy nebudeme v situaci rakouské nebo německé sociální demokracie, kde je ve Vídni stejné množství členů ČSSD jako v celé naší zemi. Masové členství zde asi nebude typické. Být členem strany pro nás není normální. Nerad bych, aby to znělo pejorativně, avšak normální je nebýt straník. Normální je starat se o věci kolem sebe, působit lokálně. Dělat něco pro to, aby vývoj v mé komunitě byl pozitivní. Když je potřeba, je dobré pomáhat větší komunitě, ale pak se zase vrátit do svého sousedství. Při tom se ale nemusím sdružovat, nemusím se ideově projevat ve straně.

MS: *Jedná se o občanské ...*

JK: ... sdružování. Politická strana, která je postavená na nějaké ideji, na jednotných principech, semknutí, ...

MS: ... vnitřní hierarchii, ...

JK: ... a loajalitě, není přirozená. V roce 1991 jsem ale považoval vznik ODS, její program a myšlenky, které Klaus tenkrát vyjadřoval velmi srozumitelně, za přirozené. Říkal jsem si: „Ano, to je ta budoucnost.“ Nevstoupil jsem do ODA, kde možná byli kvalitnější jednotlivci. OH - Občanské hnutí bylo pro mne dost zmatené. Možná to bylo díky tomu, kdo se v mém okolí s čím identifikoval. Já jsem se ztotožnil s principy politiky ODS. Z radnice jsem pak odešel v roce 1994. Byl jsem mimo čtyři roky, a protože jsem v době „sarajevského atentátu“ nebyl v aktivní politice, byť jsem byl členem ODS, neřešil jsem dilema, zdali zůstat, či ne. Kdybych byl býval tehdy zastupitel, musel bych se k tomu vyjádřit; zřejmě bych odešel do Unie svobody, nebo bych jen opustil ODS. Minulost ODS jsem v roce 1998, když jsem kandidoval do ZHMP, fakticky vypustil a nepřipustil si, jaké zásadní problémy z té politiky vyplývají pro celou politickou scénu. A pak jsem se stal primátorem, který se začal pokoušet o změnu.

MS: *Můžeme říci, že ODS, ODA byly pravicové strany. Problém je, že prohospodařili ...*

JK: ... svůj kapitál, důvěru lidí. Hlavně ta důvěra je ztracená.

MS: *Lidé si s tím, co se zde dělo, spojili špatné věci.*

JK: Jednalo se o „tunely“, krádeže majetku, podvody.

MS: *Politika se díky tomu stala ...*

JK: ... špinavou, což je neštěstí, poněvadž by měla být vnímána jako služba veřejnosti.

... Politika ve městě a ve státě ...

MS: *Jelikož jste byl pražským primátorem - jak vnímáte městskou politiku a politiku na národní úrovni?*

JK: Po národní úrovni politiky jsem nikdy příliš netoužil. Když tak bych přemýšlel o exekutivě, ale

rozhodně ne o parlamentní politice. Nejvíc proto, že mám kreativní povahu – jsem architekt, a ne že bych neměl rád diskusi, ale nemám rád planou diskusi.

MS: *Nemáte rád žvanění.*

JK: Přesně!

MS: *Můžeme říci, že problém české politiky je ten, že se lidé setkávají v diskusích, které mnohdy nejsou produktivní.*

JK: Nedávají smysl, nevedou k žádnému cíli. Nejsou strukturované. Jsou často osobně zaměřené. Nejedná se o střet idejí, ale střet jednotlivců, kteří se vzájemně urážejí.

MS: *Toto je ...*

JK: ... obecný rys politiky.

MS: *Chybějí nám demokraté.*

JK: Chybí nám škola demokracie. Politici tu nevyrostají od komunálu – od malých měst, městských částí v Praze, přes krajské zastupitelstvo až po parlament, nemají praktickou ani odbornou průpravu, chybí nám teoretické politické vzdělání. Lidé si obecně myslí, že politiku může dělat každý.

MS: *Můžeme říci, že v devadesátých letech tam také byli amatéři, ale měli zásady, jimiž se řídili.*

JK: Jiná věc je, když jste do toho šel pln entuziasmu, ideálů, s morálním kreditem. Občanské fórum vás tam většinou jinak nepustilo. Byli sice i kariéristé, kteří se tam dostali „zlatými ústy“ a naskočili do vlaku. Já byl vyslán z Malé Strany, ze SOPMSH. Nepředpokládal jsem, že bych šel dělat nějakou funkci na radnici. Najednou ale někdo řekl: „Je slušný, není hloupý, má školy a věříme mu. Je architekt, porozumí tomu.“ Oponoval jsem, že chodím do práce, ale tehdy prostě nešlo odmítnout podílet se na vysněné změně. Moje žena byla od ledna na stáži v Itálii, a než se vrátila, dělal jsem 1. místopředsedu ONV Praha 1 s kompetencemi za tři dnešní místostarosty. Ale tenkrát jsme všichni měli chuť a vůli. Věděli jsme, že když práci nebudeme dělat my, budou ji dělat za nás ti, kteří tam byli, a to jsme nechtěli.

MS: *Měli jste ideu, kterou jste se snažili ...*

... Otázka vize v politice ...

JK: ... realizovat. Přirozeně jsme dělali i chyby. Někdy jsme k cíli mířili oklikou, ale měli jsme vizi.

MS: *Problém po pětadvaceti letech vidíte, že ...*

JK: ... v této zemi chybí vize. Tím nemyslím zanícené oči a vizionářství Viktorky na splavu. My teď ale nevíme, co vlastně chceme, proč žijeme, proč jsme zde, jak bude naše zem vypadat za deset dvacet let.

MS: *Někdo vám může říci, že přílišné filozofování škodí ...*

JK: Víím, že se vize moc nenosí. Ale z mého pohledu to není správné. Kdo žije ze dne na den, ten se plácá jako zvířátko. Pes se nažere a pak spí.

MS: *Člověk je člověkem, že užívá rozum, ...*

JK: ... že plánuje budoucnost.

MS: *Užil jste slovo „plánovat“. Člověk má nějakou představu. Měli bychom si být vědomi důležité věty: „To plan not to be planned“. Člověk by měl plánovat svůj život, ale nebýt plánován jiným. Jeho plánování by mělo sloužit vnitřní svobodě.*

JK: Souhlasím s vámi.

MS: *Můžeme říci, že demokratické politice chybí představa, kde chce být za dvacet třicet let.*

JK: Ano, co chceme dělat s naší zemí. Za prvé bychom to měli vědět objektivně, protože některé věci se musí připravit. Víme, že nás čekají demografické změny. Praha na ně není připravena, odehrávají se zde daleko rychleji, než jsme si mysleli, musí nějakým způsobem reagovat. Jedná se například o finance. Ty se musí koncentrovat, zacílit na zásadní investice, bez nichž nebudeme fungovat. Praha se musí rozhodnout, co se svými 500 km². Má se rozrůstat dál a dál, nebo se má intenzifikovat, zahustit aniž by ovšem ztratila obyvatelnost.

MS: *Jedná se o důvod, proč nyní pracujete na strategii rozvoje Prahy?*

JK: V počátku devadesátých let jsem ji přinesl do Prahy, kdy jsem byl rok a půl radní pro územní rozvoj. Hledali jsme vizi Prahy 2010, společně s týmem Bohuslava Blažka, který už tu s námi není.

MS: *Byl sociálním ekologem.*

JK: Najali jsme si jeho společnost Ekoterra. Pracovali jsme na vizi Praha 2010. V roce 1993 jsme ji vnímali jako vzdálenou budoucnost. Formulovaly se tři scénáře: utopický, dystopický a tzv. střední. Zkoumali jsme, co si pod vizí Prahy představují občané a co politici, jaká je naše pozice na trhu měst. Mluvili jsme hodně o směřování Prahy do Evropské unie.

MS: *Bohužel mnohé projekty končí blamáží... když se podíváme, jak jsme naložili s Národní knihovnou na Letné, co je vše spojeno s tunelem Blanka aj.*

JK: Jedná se o zlomová rozhodnutí, která se stanou tím, že někoho někam zvolí, nebo nezvolí. Něco se rozhodne, nebo nerozhodne. Díky tomu nastavíte trendy na dlouhá léta. Jsme zpět u role jedinců v dějinách.

... Hodnoty ...

MS: *Nemohu se nezeptat, jak vnímáte význam hodnot pro společenský a hospodářský řád. Nepřímo na to narážíte. Politika potřebuje charakterní lidi, kteří se drží určitých principů.*

JK: Charakterní jedinci, kompetentní a vzdělaní, ale současně morálně na výši, aby nepodlehli pokušením. S dostatkem pokory, pochybující o sobě, ale současně vnitřně přesvědčení o správnosti svých názorů.

MS: *Lidé v roce 1989 toužili být svobodnými ... Je svoboda pro vás zásadní, ba nejdůležitější hodnota?*

JK: Určitě ano. Samozřejmě musím k té svobodě mít i fungující systém, v němž lze svobodná rozhodnutí naplňovat. Být svobodný na Divokém západě, kde platí právo rychlejšího koltu a tvrdší pěsti, samo nestačí. Ale to jsou známé pravdy, k nim nepřidám nic nového. Také je třeba pamatovat, že má svoboda končit tam, kde omezuje druhé, a že se svobodně mohu omezit, něčeho vzdát ve prospěch svobody větší komunity.

MS: *Jak se stavíte k Havlově větě: „Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí?“ Kdo pozná pravdu, je svobodný ... Jsou lidé, například z vaší bývalé strany, kteří se tomu vysmívají.*

JK: Z té věty, která se narodila trochu náhodně při formulaci jeho vystoupení, se stal trochu symbol vyjadřující vidění světa – jistě, že ne vždy „Pravda zvítězí“, přesto máme toto heslo na prezidentské standardě a nesmějeme se mu. Hrdě se hlásím k „pravdoláskářům“, protože se tak čitelně stavím na stranu těch, kteří dávají obecně přednost ideálům před pragmatismem, víře v dobro a pozitivní vývoj lidstva před osobním prospěchem a krátkodobým výnosem. Pravdu někdy nepoznáme úplně přesně a můžeme se mýlit při jejím hájení, ale jsme vždy vedeni snahou bránit a hájit práva před příkořím, nespravedlností.

MS: *Neměli bychom též zapomínat na spravedlnost. Problém je, že dovolání se spravedlnosti v naší republice je obtížné. Pomáhají nám švýcarské soudy. Není zde „ochota“ pojmenovat skutečný stav.*

JK: Obtížná vymahatelnost práva, neúcta k zákonům, malý respekt k autoritě. To vše je z velké části důsledek postoje politiků k právnímu systému z počátků transformace. Nejsem legislativec ani právník, ale občas nerozumím nesmyslům vloženým do některých zákonů a předpisů – třeba v mé profesi je těch absurdit hodně. Rozhodnutí o tom, že privatizace ze státních peněz není privatizace, ale loupež, musí vynést až švýcarský soud – to je smutné, ale skutečné. Tady jde o podnikatelský neúspěch; že Siemens mohl z plzeňské Škody vytvořit podobně úspěšný podnik, jako se podařilo Volkswagenu z mladoboleslavské jmenovkyně, je dnes jen teorie, protože pan Soudek měl dobré vztahy na ty správné politiky, a možná za tím bylo i něco jiného. Vytunelovaná Škoda Plzeň je tak prostě jen důsledek vnějších vlivů a transformačního období. A tak by se dalo mluvit o desítkách společností... Minimálně generace rodičů a ta naše mohla mít z výnosů skutečné privatizace vytvořený penzijní pilíř za odpracovaná léta ...

... Kapitalismus ...

MS: *Otočme list. Jak vnímáte proces obnovy kapitalismu respektive tržního hospodářství?*

JK: Jedná se o úplně přirozený proces. Nevidím jinou alternativu. Neumím si představit, že by zde fungoval plánovaný systém ...

MS: *... čínského typu.*

JK: Je ale nutné posuzovat každý rozvoj z hlediska udržitelnosti, a to ve všech aspektech – sociálních, ekologických a ekonomických. Měli bychom přemýšlet o tom, jestli konzum, lineární růst, stále nové výrobky a zkracování inovačních cyklů, dává smysl. Měli bychom přemýšlet, jestli je dobré, abychom si každé dva roky kupovali mobilní telefon, nové auto. V tomto uvažování jsou mi blízké skandinávské země.

MS: *K tomu právě musíte mít hlubší poznání – filozofii.*

JK: Měl byste o této problematice něco vědět. Musíte taky přemýšlet, a ne jen slepě konzumovat. To však neznamená, že se má plánovat: že si auto mohu koupit jen za šest let. Rád bych si jej koupil tehdy, kdy mé rozhodnutí dává smysl a je opodstatněné. Kdy již je provozně neekonomické, škodí ovzduší, nesplňuje mé potřeby – například čtyři děti neodvezu v malém autě. Třeba si jej ale vůbec nemusím kupovat a mohu být v systému „carsharingu“.

MS: *Zkrátka usilujete o kapitalismus, jenž musí být v souladu s člověkem, demokracií.*

JK: Jsem přesvědčen, že kapitalismus může fungovat pouze v demokracii. Kapitalismus bez demokracie není možný. Jedná se o jinou formu plánovaného hospodářství.

MS: *Lidé ve východních zemích, v Asii, mají jiný přístup.*

JK: Jedná se o státní kapitalismus s prvky divokého Východu. Zkrátka ekonomická svoboda s politickou svobodou úzce souvisí. Zajímavé je čtení od Fareeda Zakarii – Budoucnost svobody, kde srovnával výši HDP na hlavu a míru demokracie. Pod určitou hodnotou HDP na hlavu je obtížné, aby fungovala demokracie.

MS: *Záleží to též na sdílených hodnotových východiscích společnosti. Někteří lidé raději omezí svou politickou svobodu a dají prostor autokratům.*

JK: Tito lidé raději mají o rohlík navíc. Vždyť „stejně nikam nejezdí, vždyť jsme přece žili svobodně, měli jsme práci a jistoty“. Jedná se o šílené myšlenky, které jsou možné pouze proto, že neexistuje výchova, osvěta, veřejná diskuse, která toto opakovaně vysvětluje a představuje. Pro jedince, který nemá vzdělání a jistou inteligenci, se často jedná o složité rozhodování mezi svobodou a „jistotami“.

MS: *Zde by nám pomohla výchova k demokracii, rodina, vzory ...*

JK: ... a také je zde významná role elit.

MS: *V počátku našeho dialogu jste zmínil jeden ze způsobů zavádění kapitalistického řádu, který měl neblahý vliv, a to kuponovou privatizaci, která byla součástí velké privatizace. Kromě ní zde byla malá privatizace.*

JK: Nejsem k ní tak kritický, jelikož jsem se v ní osobně dobře orientoval. Vydělali jsme na ní. Měli ale pravdu ti, kteří říkali, že její přínos pro firmy a ekonomiku nebude velký, neboť nepřinese chybějící kapitál. Nakonec skončila tak, že podíly skupovaly Harvardské a jiné fondy. V momentě, kdy neexistovala regulace na kapitálovém trhu, vznikl problém. Kdyby byl zaveden aspoň základními pravidly omezený kapitálový trh, zřejmě by tyto fondy mohly za přítomnosti silných investorů dál působit a podniky, které měly spravovat, vést k prosperitě. Že jsem si koupil nějaké podíly Pražské teplárenské společnosti, které jsem poměrně výhodně prodal, neznamená, že jsem pomohl Pražské teplárenské k budoucí prosperitě. Já jsem jí nic dobrého nepřinesl.

MS: *Kuponová privatizace nedodala kapitál a dlouhodobou prosperitu.*

JK: Jednalo se o politické rozhodnutí, jak získat občany na svou stranu. Změnit nevratně poměry. Tohle chápu a jsme rád, že jsme nehledali třetí cesty zaměstnaneckých akcií a podobně, jen ta stručná pravidla měla být položena na stůl současně.

MS: *Zřejmě jste nakloněn tomu, aby do České republiky přišly zahraniční společnosti.*

JK: Nemusí být zahraniční. Problém ovšem je, že zde nebyli žádní čeští kapitalisté. Nebyl zde český kapitál. Nepřijali jsme zahraniční Čechy, emigranty, jako tomu bylo třeba v Maďarsku či Polsku. Zde se neuplatnilo příliš lidí, kteří měli hodně peněz a přišli zvenčí. Pro mě jinak peníze národnost nemají.

MS: *Důležité je, aby kapitál sloužil.*

JK: Dobrá investice je ta, která táhne ekonomiku státu, neničí životní prostředí, produkuje hodnoty, umožní zaměstnání a návaznou prosperitu. Není to pouhé překupování, ale vytváření hodnot. Třeba i nehmotných, služeb, v kulturně kreativních oborech. Peníze ale jsou skutečně globální.

... Integrace na Západ ...

MS: *Usilovali jsme o to stát se součástí globálního světa. Jen si vzpomeňme na heslo „Zpět do Evropy“. Jiná možnost nebyla. Byli jsme v Evropě geograficky.*

JK: Myslím si, že jiná pozice, než být součástí spolupracující Evropy – EU, není. Jsme v geografickém centru – srdci Evropy. Jsme vývojově západní Evropané, byť někdo tuto skutečnost zpochybňuje, jelikož v našem prostoru byla vždy víc přítomna střední a východní Evropa. Můžeme o tom spekulovat, ale jsme západoevropsky, křesťansky orientováni.

MS: *Hlavně obchodně.*

JK: Ano, z osmdesáti procent exportu zboží, ještě větší podíl tvoří kapitálový import. Myslím si, že jiná varianta není. Žádné Švýcarsko – jako izolovaný ostrov uprostřed, který bude prosperovat z toho, že bude izolovaný – z nás nikdy nebude. Z tohoto důvodu jsem proevropský. Jako neekonom jsem sice obtížně chápal, jak může bez problémů fungovat euro v tak rozdílných ekonomikách, ale přesto jsem pro společnou měnu. Euro je perspektivní, prochází si svými výkyvy, ale je tu. Nejedná se o jednoduché řešení, aby vše fungovalo během pár let, když bylo zavedeno od roku 1999. Zkrátka jsem proevropsky orientovaný. Neřekl bych, že jsem federalista, ale jsem pro prohlubování vzájemné spolupráce, pro provázanost. Zkrátka v globálním světě se nemůžete izolovat. Rád se budu vymezovat v kultuře, v lokální identitě, v malé komunitě, v architektuře, ale nebudu se vymezovat v národním principu. Mix, který zde – díky Bohu – nastává, jelikož po vyhnání Němců jsme mononárodnostní stát, je přirozený a logický. Máme štěstí, že imigrace je východní – slovanská, není etnicky ani nábožensky nepřátelská a kulturně příliš odlišná. Prožíváme nadstandardní život, v nadstandardně pohodovém prostředí. Pouze si jej sami občas svými postoji kazíme.

MS: *Zkrátka, nedokážeme patřičně „kapitalizovat“ své postavení.*

JK: Nevyužíváme svou polohu. Jsme přijatelní pro země Východu. Mám mnoho známých, kteří jsou z Ukrajiny. Žijí zde spokojený život. Mnoha z nich jsem se snažil pomoci, protože jejich osud byl hodně obtížný.

MS: *Zkrátka sami svou nečinností, nedostatečně formulovanou pozicí vůči světu, ztrácíme váhu.*

JK: Jedná se i o naši hloupost, malost.

MS: *Kolem sebe vytváříme bariéru.*

JK: Zakutáváme se do svého češství, provincialismu, malosti. Chybí nám sebevědomí, rozhled. Podívejte se na Lucemburčany. Je to sice extrémní příklad, vzhledem k tomu kolik jich je. Také na Maďary.

MS: *Slovince, což je více jak dvoumilionový národ.*

JK: Ano, a také pobaltské národy. Jejich jistota, suverenita, pohoda, co z nich číší. Též Rakušáci, kteří jsou z poloviny Němci ... I oni jsou v pohodě a je jich méně než Čechů.

... Hodnocení a omyly ...

MS: *Dobrá, jelikož se chýlíme k závěru, rád bych se zeptal, jak hodnotíte proces oněch dvaceti pěti let, jakých zásadních omylů jsme se dopustili.*

JK: Omyly nejsou na krátké zhodnocení. Na počátku transformace jsme přijali teorii, že pravidla přijmeme „až poté“. Je těžké to zpětně hodnotit; vím, že šlo o experiment, který se nedá nastudovat

třeba v Chile. Jedná se vždy o unikátní proces. Přesto si myslím, že základní pravidla mohla a měla být předem dána. Byli tací, kteří říkali: „Nastavte si pravidla kapitálového trhu, řešte investiční fondy, řešte bankovní sektor.“ Ti, kteří byli u kormidla, oponovali: nejprve se musí zhasnout a pak se bude řešit, jak se to vše vypořádá. Pravidla, zákony jsou zásadní. Nevůle respektovat pravidla vede od počátku k tomu, že jsou dnes nevymahatelné, často nedokonalé, že náš celý právní systém nestojí pořád za moc. Vytváříme novely novel, a přitom zákon není často účinný.

MS: *Vaše slova směřovala do minulosti, ale co budoucnost této země v rámci Evropské unie a globalizovaného světa?*

JK: Myslím si, že Česká republika se nemusí bát, že se rozpustí jako kostka cukru v kávě. Musíme se identifikovat na formátu kultury, tradice, historie. Na to můžeme být pyšní. Měli bychom si pečlivě pamatovat a učit se o tom, kdo z Čechů co významného udělal. Nemělo by to sloužit k vyvyšování se nad druhé, ale spíše k hrdosti na své předky. Současně to neznamená, že máme nějaké výhody do budoucna. Že tu někdo vynalezl v minulosti turbínu, kontaktní čočky nebo že Čapek vymyslel slovo robot, neznamená, že se nemáme učit anglicky, protože česky kolem nás nikdo mluvit nebude.

MS: *Sluší se říci, že malé národy mají angličtinu jako druhý mateřský jazyk, což u nás není.*

JK: Podívejte se na Holanďany, Belgičany, severské země. Znají minimálně dva tři další jazyky. Budoucnost této země nevidím špatně ve smyslu globálního světa, globální Evropy. Nechci si připouštět představu, že se svět může velmi rychle dostat do nějakého konfliktu. Rusko dnes předvádí svou velmocenskou politiku. Chce se vrátit do uniformy imperiálního Sovětského svazu. Rusko se chovalo vždy jako expanzivní impérium. Minulost v tomto ohledu nás učí. Může se stát, že budeme velmi rádi, že jsme v deštníku Severoatlantické aliance a Evropské unie. Snad to ale nebude hlavní důvod, proč se máme držet houfu.

MS: *Musíme spolupracovat a znát svou pozici.*

JK: Přesně tak! Musíme si být vědomi svých možností a limitů, znát svou pozici, vědět co chceme a nevézt se jako černý pasažér. Musíme přispívat společenství maximálním úsilím, ne zbytečně brzdit a hledat problémy.

MS: *Ano, to je důležité. Děkuji vám za kritická slova.*

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

JK: Od ledna 1990 jsem byl kooptovaným zastupitelem, tehdy se ještě říkalo poslancem ONV Praha 1 a zvoleným 1. místopředsedou s kompetencemi rozpočtu, ekonomického a strategického rozvoje, bytové politiky, informační technologie – ani si to už vše přesně nepamatuji, ale rozhodně jsem měl nejširší portfolio z radních a musel jsem se hodně a rychle vše naučit. Předsedou byl národní socialista Karel Dobeš, slušný starší pán, který by takovým zasloužilým ceremoniářem a nechal mne „v klidu pracovat“. V prvních volbách do ZHMP jsem kandidoval za OF a po roce jsem se přihlásil ze tří vzniklých alternativ k ODS. Prohrál jsem „souboj“ o náměstka pro územní rozvoj, protože jsem nebyl ve správné partě; lesní inženýr a jinak slušný člověk, František Polák, po cca dvacet letech stále věrný mluvčí Metrostavu, pak po 2,5 roku nebyl schopn toho moc změnit, až mne v květnu 1993 nalákali při změně rady (a nástupu Jana Koukala do funkce primátora) jako neuvolněného radního. Při práci stačit ještě povinnosti radního moc nešlo, ale podařilo se mi zahájit transformaci ÚHA, dokončit zpracování územního plánu zvaného Stabilizovaná území a začít prvé kroky ke Strategickému plánu.

Kapitalismus jsem budoval od roku 1990 jako autorizovaný architekt, nejprve ve sdružení, poté jako společník a ředitel kanceláře A projekt, z níž jsem odešel po zvolení primátorem v lednu 1999. Dařilo se nám: z té doby vzpomínám na velké akce typu OCK Kateřinská s dvěma hotely a kanceláři, rekonstrukci Slovanského domu, Kaunického paláce a dalších budov v centru, novostavby několika bytových domů v centru i komerčních staveb. Po návratu z politiky v roce 2007 jsem zase svým šéfem ve své architektonické kanceláři, která se ovšem těžce prosazuje v tvrdém boji ostrých loktů a dumpingových cen veřejných zakázek. Jsme profesionálové, kteří velmi často, bohužel až na konci projektového řetězce hasí maléry kolegů, kteří neodevzdali, co měli a jenom vysáli z klienta hodně peněz. Kapitalismus je tvrdý, bohužel není spravedlivý - kvalita a zkušenost se sama neprodá, ani krize ve stavebnictví nevyřadila šejdíře a neuměly, spíš skoro naopak. Mnoho výborných kolegů nemá práci, nedokáží si ji sehnat a dostat za ni zapláceno. I po osmatřiceti letech praxe se musíte pořád učit, dělat věci nově, nebát se experimentů a hlavně být skromný, co se vašich finančních nároků týče.

MS: Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?

JK: Ano, já i celá rodina - a úspěšně, investovali jsme do energetiky a bankovníctví a prodali ve správný čas a výhodně. Těm firmám to nijak nepomohlo, nám ano.

MS: Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nevedlo náhodou ono rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vyústilo v lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také v opětovné setkání v Evropské unii?

JK: Souhlasím s vámi, v „jednom domě“ bychom se asi trvale dohadovali, viz Belgické království, kdežto teď jsme prostě nejbližší sousedi. Slováci se vypracovali výrazně rychleji, než by se asi dělo uvnitř federace. Mělo se tak stát referendum, ale to by vedlo asi jen k prodlužování rozchodu. Tohle je asi nakonec to nejlepší, co zbylo po Klausovi s Mečiarom, při všech výhradách ke způsobu i jim osobně.